

Middot Modification

ג' שבועות תשפ"ו – קמצא ובר קמצא

The story of Kamtza and Bar Kamtza is one of the most well-known episodes related to the destruction of the Second Beis Hamikdash.¹

The Gemara relates how a certain person was friends with Kamtza but enemies with Bar Kamtza. On one occasion, he made a feast and told his attendant to invite his friend Kamtza. However, the attendant mistakenly invited Bar Kamtza, who thus ended up attending the host's feast. The host was unprepared for his presence and promptly demanded that he leave. Bar Kamtza, desperate to avoid embarrassment, offered to pay for his meal, even suggesting he would cover half or the entire cost of the feast. However, the host refused all these offers and had him ejected from the feast. Scorned and humiliated, Bar Kamtza went to Rome and falsely reported that the Jewish People were rebelling against the Roman authorities. This act ultimately precipitated the destruction of the Second Beis Hamikdash.

The commentators note that the Gemara does not mean to imply that this episode single-handedly brought about the destruction of the Beis Hamikdash. Rather, it served as an indicator of the situation that prevailed generally among the Jewish People at that time and acted as a tipping point for the churban.

2a Devastating, but Distant

It might be fair to say that the story of Kamtza and Bar Kamtza is not only well known to us, but also well liked. The reason for this is because the behavior of the individuals who acted wrongly is so distant from our own. We can mourn the loss of the Beis Hamikdash without feeling personally implicated or indicted.

Let us consider the actions of the host. He publicly embarrassed a person and threw him out in front of everyone at his feast. We can safely say that we would never do anything like that, and we would be right.

What about Bar Kamtza? He slandered the Jewish People to their enemies, leading to the destruction of the Beis Hamikdash. We would certainly never do that, either.

• And so, all the protagonists in this story seem to be a safe distance away from us, which makes us feel OK, even though they were unfortunately not OK.

However, maybe that is a mistake. Maybe the protagonists in the story have more in common with us than we might think...

Who Was Kamtza?

The title of the story is "Kamtza and Bar Kamtza," and it is through their actions that the Beis Hamikdash was destroyed. As far as Bar Kamtza is concerned, we discover quite a bit about him through the course of the story. But who was Kamtza? We don't know anything about him. In truth, as a result of the mistaken invitation, he wasn't even really part of the story at all.

Indeed, in light of this, some have asked, why do we say that the Beis Hamikdash was destroyed because of Kamtza and Bar Kamtza? What

does Kamtza have to do with it? He is merely an innocent bystander, hardly a primary protagonist in the story. In fact, with him having not been invited, he actually did nothing at all! Why, then, is he included in the title?

• We might simply say that he is mentioned because the entire mistake in this episode involved the mix-up between Bar Kamtza and himself. But maybe there is something deeper at play.

תלנ 3 חכמת אב המצפון

והנה למדו מזה ענין נכבד בתורת המוסר, כמה יש לאדם להיות זהיר במעשיו, כי מפני איזה שגיאה אשר ישגה האדם לעשות מעשה קל הערך אשר לא טוב, יוכל לסבב דברים גדולים אשר ייעשו ויעשו מהפכה גדולה בעולם, מזה יראה האדם להיות זהיר מאד במעשיו, כי הוויתו של עולם כמו טבע העולם, אשר דבר קל הערך מצמיח דבר גדול רב הערך מאד.

והנה יגיע זה לענין שלישי והוא המכוון במאמר, כמה ראוי לאדם לתקן מדות נפשו, מפני שאין ספק שכל מדה שיש בנפש האדם היא סיבה ודאית, כל מעשיו דרכיו ודבוריו הוא כורע המוריע והמצמיח, אשר ממדה רעה אחת אפשר להתהוות ממנה דברים רבי

הערך, ועניינים גדולים אשר יעשו מהפכה גדולה בעולמו של אדם, ולעשות פרעות נוראות בדברי ימי חיינו, ולהרוס אותו ממצבו ולהביא עליו צרות וסורים לאין מספר, והנה כאשר יבואו על האדם כל אלו, ישכח את הסיבה האמיתית אשר הביאה עליו כל צרותיו, וידע אך מסיבות אחרות מדברים אשר באו עליו מן החוץ אשר אין לו אשמה בהם, ורק על ה' יזעק לבו.

ובאמת טעות גדול הוא זה, שמפני כעסו או מדת הבהילות או מדה רעה אחרת אשר היתה בו באו לו כל הצרות האלו, שאילו היה מתרצה עם חברו והיה מעביר על מדותיו, או לו היה לו מעט אמונה ובטחון יותר, לא הגיעו לו כל היסורים האלו, והנה המאמר הזה אשרי אדם מיוחד תמיד, אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים, מלמדנו העיקר הזה, כמה יש לאדם להזהר במדותיו, שמפני המעט מן המעט אשר ישגה האדם במדותיו אפשר שתצמחנה מזה צרות רבות לאדם, כמו שחרוב ירושלים מפני קמצא ובר קמצא, כן יתכן שיחרוב עולמו של אדם מפני איזה חסרון קטן במדותיו.

כהפקר בלא חשבון ומטרה, אלא יש מנהיג
לבירה אשר הוא לבדו עשה ועושה ויעשה
לכל המעשים באמת ובמשפט, וגבוה מעל
גבוה שומר.

6b

6a

בשעה שבאה עליהם הצרה מתבוננים הם
על מה ולמה באה עלינו הצרה הזאת, ומיד
מהרהרים בתשובה ומיטיבים דרכיהם,
ובזאת הם הם מעוררים עליהם רחמי שמים
וחסדים מרובים. אבל 'דרך רשעים' אינה
אלא 'תאבד', כי בשעה שבאה עליהם צרה
הם מאבדים עשתונותיהם וברוב ייאושם
אומרים 'תאבד' העולם אבד בעדינו ואין
לנו עוד כלום, כי אינם מתבוננים שהכל
ביד ה' אשר ברצותו מכה וברצותו מרפא,
ומתוך כך נופלים הם לזרועות הייאוש
והחידלון המוריד אותם מדחי אל דחי.

ועל דרך זה ראיתי מובא מהגאון רבי מנחם
ועמבא זצ"ל הי"ד לפרש הפסוק
בתהילים (א ו) 'כי יודע ה' דרך צדיקים'
(דרך רשעים תאבד), בהקדם הידוע כי
'דעת' הוא לשון התקשרות, וזוהי כוונת
הכתוב 'דרך צדיקים' הוא בבחינת 'יודע'
ה' שהם מקשרים כל מאורע הבא עליהם
לטב ולמוטב כלפי מעלה, ועל ידי כך הם
עצמם קשורים ודבוקים בכורא יתברך. כי

The 6 Constant Mitzvot
R. Berkowitz
Purpose: In our Lives

An Emunah-filled outlook on life is not only essential for understanding history; it also enables us to understand events that occur in our own lives. Once you realize that the purpose of the world — and your purpose as a player in it — is to attain perfection, you begin to notice Hashem's Hand in your life. You begin to view troublesome events as challenges that will help you grow. You no longer take the good for granted; you realize that Hashem is giving you tools with which to advance. You cease to view events in your life as random occurrences. Every event — major or minor — begins to fit into the general purpose of the world. Emunah becomes part of your life, filling every second of the day, and then begins to be reflected in your actions.

8

Think about the grand events in your own life: the person you married, and the person you *didn't* marry; the job you accepted, and the one that you really wanted but did not get; the teachers who influenced you. You may start to notice a pattern. Sometimes the grand events are not enough. You will have to focus on the minute details of life: people you met — seemingly by chance — who affected you in some way; a train you missed that caused you to see an advertisement on the next train that helped you grow; a ride you took with a friend, during which you overheard a conversation that contained an important message for your own life.

Such introspection can boost your Emunah, as you begin to make sense of your life and the path that has been paved for you. It might be painful sometimes. There might be questions. There may be events that you simply cannot understand. Don't forget — you are in the middle of the story. If we were to stop reading the *Megillah* somewhere in the middle, we wouldn't be able to make sense of it. We should internalize the message of the *Megillah* and use it as a guide for our own lives, and have faith that once we move on to the next world, all our questions will be answered.

זוה הוא האמת הגמור, שמפני מעט
חסרון במדות אפשר שיסבול האדם צרות
גדולות כל ימיו, אבל הוא שוכח זאת ואינו
נותן לב לדעת כי הוא הגורם לכל צרותיו,
ורק ידמה כי באו לו מלא דבר, ואם הוא מן
המאמינים יאמין כי מן השמים הביאו עליו
כל מה שהוא סובל מפני עונש על חטאיו,
והוא בעצמו הביא עליו כל צרותיו, ומפני
איוו מדה רעה שהיתה בו הנה הוא סובל כל
ימי חייו, כי הוא כזרע המצמיח והמגדל, יע"ז

וזהירו שראוי לאדם להיות מפתח תמיד
ולחיותו במעשיו ובענייניו.

שמפני מעט שגיאה אשר ישגה האדם
יתכן שיחריב לו כל עולמו, כדרך טבע העולם
וכדרך הווייתו של עולם, שדבר קל הערך
אשר ישגה בו האדם יכול להצמיח לו דברים
גדולים אשר יסבול מהם, והנה האיש המשים
לבו על דרכיו, ידע כמה מן האמיתיות יש
במאמר חז"ל זה, שמפני איוו חפץ ורצון או
איוו תאוה או איוו הקפדה, אפשר להגיע
לאדם רב נזק בחייו אשר אין ספורות לו,
ומזה ידע כמה יש לאדם להזהר במדותיו
ובמעשיו ולהסיר מקרבו הרעות.

ועוד יש לנו ללמוד פחיתות של ענייני
העוה"ו, שהעניינים היותר חשובים והיותר
מרעשים בעולם, הסיבה להם הוא איוו
מקרה קל שבקלים וקטן הערך, מזה יתהוו
העניינים והמהפכות הגדולות בעולם, מזה נבין
הפחיתות של ענייני העוה"ו, לא כן ענייני
נפשו של אדם לא יתהוו ע"י מקרים קלי
הערך, כי אם ע"י עבודה רבת הערך מאד
יתהוו עניינים חשובים בנפשו של אדם, זאת
אומרת העניינים הטובים בנפש האדם, אבל
עניינים הרעים יתהוו באדם ג"כ ע"י מקרים
קלי הערך מאד, וראוי לאדם להזהר בהם.

(אהבת משרים פרק נ"ה ב"ז)

שמן

5 משחת וברבר הזה אינכם מאמינים
ר' (א) (ב) (ג)

והנה פשוט לכל בר דעת, שאם היה בר
קמצא זה מתבונן רגע קט בנעשה
לו בהכרה שמאת ה' היה לו בזיון זה וה'
אמר לו קלל, ואילו היה מאמין באמונה
שלימה שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה
אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה (חולץ
ז'), בוודאי לא היה פתח כמים לרוץ
(ולהלשין לפני הקיסר ולהבאיש ריחם של
בני ישראל בעיניו, ואין זאת אלא משום
שלא היתה לו אמונה נצרכת זו, ובעונות
הדור לא עצר כח להתגבר על בזיונו
ולהבליג על צערו)

וזהו הדרך שבה יוכל בר ישראל לחקוק
בלבו את האמונה השלמה בהשגחה
פרטית, כאשר ירגיל את עצמו לחיות מתוך
התבוננות ושימת לב על כל פרט ופרט
ממאורעות חייו, ולהעמיק מחשבה בכל
הנעשה עמו על כל צעד ושעל, כי מתוך
שימת לב זו יזכור שאין העולם מתנהג

וכן אנו מוצאים אצל זמרי בן סלוא, שהיה בנו של שמעון, והיה בן מאתיים וחמשים שנה באותו מעשה (סנהדרין פב ב ומהרש"א), והיה נשיא שבט שמעון, ותימה רבה היא היאך הגיע לידי כך. אלא כך היתה השתלשלות המעשה (שם א): "הלך שבט של שמעון אצל זמרי בן סלוא, אמרו לו, הם דנין דיני נפשות ואתה יושב ושוקק, מה עשה, הלך וקיבץ כ"ד אלף מישראל והלך אצל כזבי וכו'".

כאן גילו לנו חז"ל איך נתגלגלו הדברים, ואיך מגיע לידי כך זקן מופלג ונשיא שבט בישראל. "אמרו לו, הם דנים דיני נפשות ואתה יושב ושוקק", "הם כלומר הם הצעירים והנערים הללו אשר הינם כאין וכאפס לעומתך - "דנין דיני נפשות" - חיי אדם נתונים בידם לשבט או לחסד, ואתה! הזקן והישיש אשר כמה הרפתקאות עברו עליך במצרים ועל הים ובמעמד הר סיני וכו', "יושב ושוקק", אתה הנשיא בנו של שמעון בן יעקב, אין איש שואל אותך מה לעשות ואיך לעשות, לך אין רשות הדבור, "מה עשה, הלך אצל כזבי וכו'".

כאן אנו רואים מהלך הענינים, מה גרם לזמרי לעשות כך, ומהו הכח המניע זקן מופלג כמותו להתדרדר עד לדיוטא התחנותה - הכבוד. כיון שפגעו בנקודת הכבוד שבו, נתקומם ומרד בכל קודש.

וכמו"כ מצאנו אצל בר קמצא (גיטין נו א), שנעשה רודף וגרם לחורבן בית המקדש והכל בגלל פגיעה שפגעו בכבודו. כזה הוא האדם - בגלל פגיעה של "משהו" בכבודו הרי הוא יורד מדעתו לגמרי.

10 "וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר אני רואה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך" (אסתר ה ג), מה ראה המן הרשע לומר כך, והרי נישאו המלך מעל כל השרים, וכל מדינות המלך, מאה עשרים ושבע מדינה, הכל כורעים ומשתחוים להמן, כל העולם כולו חולק לו כבוד בלי מצרים, ורק אדם אחד בעולם ומרדכי שמו, היושב בשער המלך, אינו כורע ואינו משתחוה לו, ומה בכך, והרי מרדכי זה בטל באלף אלפים שכורעים ומשתחוים. אלא ביאור הדבר הוא שלתאות הכבוד אין גבול, וכל זמן שחסרה טיפה אחת בים הכבוד שיש לו, הרי כל הכבוד "איננו שוה לי" - כאילו לא קיבלו אפילו טיפה אחת של כבוד, ונשאר צמא לכבוד כמות שהיה.

11 בכל הנאות העוה"ז, כיון שנהנה אדם מהם עד גבול מסוים הרי הוא שבע, ושוב אין לו בית קיבול לקבל תוספת. לא כן בתאות הכבוד, שאין בה ממש ולא שייכא בה שביעה, וכמי שממלא רוח בחפניו, ויע"ע מאמר פג משנת בזה.

ומשום כך האדם רודף אפילו אחר כבוד מדומה, כבוד שוא, ומשום שכל מהותו של הכבוד אינו אלא שקר וכזב, ולכן אין הבדל בין כבוד אמיתי לכבוד מדומה.

12 ונראה כי הטעם שברא הקב"ה את האדם עם טבע זה של תאות הכבוד, ואפילו כבוד מדומה, הוא מפני שאעפ"י שעל האדם להתרחק מן הכבוד ככל האפשר, וכל נטילת כבוד אסורה, כל זה הוא ביחס לעצמו, אבל כלפי זולתו, אדרבה חייב האדם לכבד את זולתו בכל האופנים ובכל המצבים, בכבוד בלי גבול, ואפילו בכבוד מדומה ג"כ חייב לכבדו [שהרי מסתמא ידע רבינו זצ"ל ג"כ למי הכוונה, ובכל זאת רמז באצבעו עלי כדי לכבדני], וכשם שמי שנתכבד למשל בעליה לתורה, אסור לו באיסור גמור לשקול אם "עליה" זו היא לפי כבודו או לא, ואם זה שעלה לפניו ראוי לכך וכן זה שלאחריו, כל אלו הן מחשבות און וחרפה, אך לעומת זאת, הרי הגבאי המחלק את העליות, עליו לשקול היטב ולדוק כל פרט בזה, האם "עליה" זו ראויה לזה ומי קודם ומי בראש וכו', הכל לפי כבודו של כל אחד ואחד. וכדי שידע את חובתו לזולתו צריך שיהיה בו טבע זה של כבוד, שממנו יבין וידע את חובתו לזולתו.

נוהג היה אאמור"ר זצ"ל כל ימיו להתבונן ולמצוא מעלה מיוחדת באביו שהיה מצוין בה יותר מכל אדם, עד שמצא שהיה חד בדרא במעלה ההיא. ומעולם תמהתי למה היה צריך אאמור"ר זצ"ל לזה. עד שעמדתי על טעמו של דבר, והוא שעיקר מצות כיבוד אב וכן כבוד הבריות בכלל, הוא לכבדו כבוד אמיתי, ולא יתכן לכבד

את אביו כבוד אמת אם לא יהא אביו נכבד בעיניו, כי אז אין כל הכבוד שמכבדו אלא מן השפה ולחוץ, ואינו יוצא בזה ידי חובת מצות כיבוד אב בשלימות, על כן חייב הבן לבקש, לחפש ולמצוא מעלות מיוחדות ונכבדות באביו, ועל ידי כך יהיה אביו נכבד בעיניו, ויהיה הכבוד שמכבדו כבוד אמיתי, ויקיים מצות כיבוד אב בשלימות.

וכן בכבוד הבריות, על האדם לראות תמיד בזולתו מעלות ומידות טובות, ואז יקיים את חובתו להיות "מכבד את הבריות".

14 חזון מאמר יב למועד קלה

דבר נורא כתב בהגהות וחידושים לרבי יעקב עמדין זצ"ל בביאור דברי הגמ' דבאמת מה שלא מיהו אותם שהיה בידם למחות הוא משום שעל פי שר"ע לא היה כאן עון, והכל היה מ'עונן בהלכה ע"ש שהוכיח זאת - אלא הוא אומר... נראה ברור שיש עון שאינו מפורש ואינו מובא בשום מקום - והוא חמור מאוד ושנאווי בעיני המקום יותר מעבירות חמורות מפורשות להעניש הרבים בעבור שבביל שאין חוששין לו כלל, עם היותו מתנגד לשכל, והוא בכלל "דסני לך לחברך לא תעביד" עכ"ל.

דברי רבי יעקב עמדין זצ"ל טעונים ביאור - שכן תחילה אמר שיש עון שאינו מפורש בשום מקום, והוא חמור מאד משום שהוא מתנגד לשכל - מאידך, הוא מסיים שהוא בכלל "דסני לך לחברך לא תעביד", אשר לכאורה הוא שייך לביטול המצות עשה של "ואהבת לרעך כמוך".

ואמר אדאמור"ר זצ"ל שאמנם כן, שאכן הכלל של "מה דסני לך - לא תעביד לחברך" לא כתוב להדיא בתורה, וזהו דבר שנמסר ללב, ובדבר זה "אתה" הוא התלמיד חכם, מכיר ויודע מה ששנאו לך, וכמו שתי"ח לא צריך התראה כיון שהוא בקי בהלכה כן אתה בקי שדבר זה השנאו לך, אל תעשה אותו לחברך, שכן דבר זה שכלי הוא - מתנגד לשכל הפשוט שלך.

לכן העובר על דבר שכלי - "שהשכל מחייב", הרי זה קשה יותר מעבירות החמורות, ועונשו חמור מאוד וכל שכן כשרבים עוברים על דבר שכלי, כי על האדם להשתמש בשכלו תמיד ולמען כך הוא נברא בעלם א-ל - להבין ולהשכיל, להבין שדברים מכוערים אין לעשות, ואם חשבת ועברת ע"ז בהיטח הדעת - הרי זה חטא.

וז"ל הספר חסידים (סימן קנ"א): "ומצינו בתורה שכל מי שיכול להבין אע"פ שלא נצטווה, נענש עליה - על שלא שם לבו. שנאמר "ויקצוף משה על פקודי החיל שרי האלפים וגו' ויאמר אליהם משה החייתם כל נקבון", ולמה לא ענו לו, ולמה לא צוית לנו - הלא לא אמרת לנו להמית הנשים - אלא ידע משה שהיו חכמים ובקיאין לדון ק"ו, מה הכנענים שכתב בהם "לא תחיו כל נשמה" - למען שלא ילמדו אתכם לעשות וגו' שמא יחטיאך להבא, אלו שכבר חטאו והחטיאו לא כ"ש, שהיה לכם לדון ק"ו.

15 וכן מפרש הגר"י מלצאן זצ"ל בסידור הגר"א את על חטא "שחטאנו לפניך בכלי דעת", שהכוונה שלא שמתני לב להתבונן, שבלי דעת פשיעותא הוא שעל האדם לחקור ולחשוב - ואם לא חקר חטא הוא.

גדולה מזו מצינו בספר חסידים (סי' תפ"ט) בביאור חטאה של פנינה דאיתא בגמ' "שלשם שמים נתכוונה" ח"ל: "אם אדם עשה מעשה ומתכוון לטובה, אע"פ שהוא חכם ביותר ולפי חכמתו היה נראה לו לעשות ומתכוון לטובה, ונהפך לו לרעה, נענש עליו וזהו הטעם שאעפ"כ הוא חוטא, כיון שהוא חכם היה לו להעמיק בדבר זה יותר, ואם אינו חכם גם נענש שהיה לשאול לחכם, וכן פנינה וכן יעקב בדינה" ע"ש. הרי שגם עדות משמים שהמעשה נעשה לש"ש לא מועיל בדבר שהשכל מחייב את ההפך ודו"ק.

נמצאנו למדים דמה שנחתם גור דינים על מעשה דשוליא דנגרא, הביאור הוא שחטאו בזה בחטאים שהם נגד השכל.

ונראה שזה גם הפשט במעשה "דקמצא ובר קמצא" חרוב ירושלים וכו', והוא יתבי רבנן ולא מקחו ביה ש"מ קא נ"חא להו וכו' (גיטין דף נ"ג ע"א). גם עובדא זו כעובדא דשוליא דנגרא היתה מגורמי חורבן הבית השני, המכנה המשותף לשתייהם הוא, שהם בכלל השנאו לך - מפני שכל אחד מבין ומרגיש הצער

PART II: "NOT ONE OF US"

There is a part of the Bar Kamtza story that does not appear at first glance to be so significant. Indeed, it is possible to tell the story while leaving that part out—and not even notice. However, as we will see, it is profoundly important, not only for our understanding of the episode itself but also for the lesson it imparts to us.

After Bar Kamtza was ejected from the party, the Gemara relates:

אמר הואיל והווי יתבי רבנן ולא מחו ביה, שמע מינה קא ניחא להו. איזיל איכול בהו קורצא בי מלכא.

He said, "Since the rabbis were sitting there and did not protest against him [the host], it is evident that they approved [of the host's treatment]. I will go and slander them to the king."

It emerges that Bar Kamtza's trip to Rome to slander the Jewish People was not an act of spite against the host who shamed him but against the rabbis who seemingly approved of him being disgraced. Indeed, his slanderous message to Rome, with its attendant consequences, would hardly be a meaningful act of vengeance against the host but it would be against the rabbinic establishment.

All of this, however, begs the question: Why did the rabbis keep silent while Bar Kamtza was being treated in this way? To be publicly humiliated is an excruciatingly painful experience, and to inflict such shame upon someone is considered one of the gravest of sins. How could the rabbis not protest such an act that was happening right in front of them?

To answer this question, we must preface with a prior question: What type of person was Bar Kamtza?

The background to this second question is that at the time of the Second Beis Hamikdash, there were numerous sects that had broken off from traditional Judaism. These groups were diversely motivated. Some of them, such as the Essenes, were religious zealots, looking to secede from involvement in matters of this world. Others, such as the Sadducees, were specifically looking to pursue the more materialistic and hedonistic lifestyle of the prevailing foreign culture, while at the same time preserving some form of manageable relationship with Torah.

It is entirely possible that Bar Kamtza belonged to this second type of group. The very fact that he saw the rabbis as his antagonists, and moreover was prepared to bring about the destruction of the Beis Hamikdash in order to spite them, indicates that he was no friend of theirs or of the Beis Hamikdash.

Moreover, perhaps it is for this very reason the rabbis were silent as he was being shamed. As we mentioned, to publicly shame another Jew is a terrible sin. We can certainly assume that the rabbis would not normally remain silent in the face of such a horrific act. However, perhaps this was not a normal situation. The person being shamed was ideologically objectionable. His views and approach to life were antithetical to Torah truths and ideals. Simply put, he was "not one of us." As such, perhaps his honor and dignity were not rated as such a significant concern. Indeed, perhaps he was even deserving of such treatment. And so, the rabbis were silent. To be sure, there was no love lost when Bar Kamtza was thrown out of the house.

But maybe there should have been.

Even if Bar Kamtza's views and lifestyle were not acceptable, the Gemara informs us that the approach of invalidating his dignity was unjustified. Hashem took up the cause of Bar Kamtza and the affront to his honor. For whatever type of Jew he was—and he was clearly not the best type—he was still a Jew, and protecting his honor should have remained a Jewish concern.

Tefillin of the Head and of the Heart

The message that emerges is that ideological differences between Jews should not be allowed to spill into antipathy or animosity on a personal

והביוין בזה, והיה להם למחות אף שאין זה מפורש בתורה, ומדלא מחו נענשו מפני ש"החמורות שבחמורות נחשבים"

ונראה לענין לבאר בזה את כוונת הגמ' "העמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפני משורת הדין", ותמהנו מדוע נענשו בעונש כה חמור על העדר מידת חסידות? - אולם הביאור הוא שכיון שנתבאר שהשנאת חנם במעשה קמצא ובר קמצא, ומעשה דשוליא דנגרא. הם מהדברים שהשכל מחייבם, על כן מצד הדין חייבים לנהוג לפני משורת הדין, ואת משום שדבר שהשכל מחייבו - החסידות נכללת בחיובי הצדק.

ויש לדקדק ביאור זה-מלשון הגמ' "העמידו דיניהם על דין תורה" והיינו שקיימו רק מה שכתוב בדין, ולא את מה שהשכל מחייב, שפעמים הוא חמור

מן החמורות הכתובות בתורה. וזהו שכתבו התוס' ש"העמידו דיניהם על דין תורה" - יעוון שנאת חנם - זהו גרמו לחורבן, ולדברינו אלו שני צדדים של מטבע אחת.

נמצא שיסוד אחד שזור בכל טעמי חורבן הבית השני - א. קמצא ובר קמצא. ב. שנאת חנם. ג. העמידו דיניהם על דין תורה. ד. ולא נחתם דינם עד שגדשו את הסאה במעשה דשוליא דנגרא המכנה המשותף לכל אותם החטאים הוא ההליכה "נגד המושכלות", והבן.

20-6-

level. The Jewish People are all family with one another, and whatever mistakes one person makes, he is still family. As such, he can never be discarded or disregarded, even if his views and decisions are objectionable.

The Gemara states that just as we wear tefillin, so does, so to speak, Hashem. While the paragraphs inside our tefillin focus on Hashem, those in His tefillin focus on us.⁶ The Meshech Chochmah notes that the

paragraphs in the head tefillin are written on four separate parchments and placed in four separate compartments, while in the hand tefillin they are all written on one parchment. This is because the head tefillin—worn "between the eyes"—represents Hashem's supervision of the Jewish People. In this regard, there are different categories of supervision based on the spiritual level of those involved; hence, the sections are likewise compartmentalized. The hand tefillin, by contrast, rests next to the heart, and represents Hashem's love for the Jewish People. In this regard, the paragraphs are all written together on one parchment, for the Jewish People are all equally beloved to Hashem.⁷

In our own experience, we also have these two aspects of relationship with our fellow Jews. There is the head-tefillin element, reflecting ideas and beliefs. In this regard, one may well need to section off certain objectionable attitudes—not every idea subscribed to by every Jew is a Jewish idea. However, when it comes to the hand-tefillin element, which rests on the heart and represents our love for our fellow Jew, everyone is part of the same scroll.

The prevalent custom on Tishah B'Av is to defer wearing tefillin until the afternoon. Perhaps we need a bit of time in the morning to reflect on whether we are connecting with and internalizing the message of the two types of tefillin.

21

Disdained Through Difference, and Yaakov's Blessings

In truth, quite often, when it comes to this matter, a person doesn't need to be actually wrong in order to elicit our religious ire; his simply being different will do it just fine. Egocentricity, a primary driver for sinas chinam, can naturally lead me to define "right" by what I do, so that "different from me" equals "wrong" by definition.⁸

The central importance of respecting legitimate differences within the Jewish People was emphasized by the first person to address the Jewish People as a group—Yaakov Avinu. As a prelude to delivering blessings to his sons before he passed away, Yaakov says,

Gather together and listen, sons of Yaakov.⁹

Commenting on these words, the Midrash states:

מלמד שהזהיר אותם על המחלוקת.

This teaches us that he exhorted them to avoid strife among themselves.¹⁰

Where in Yaakov's words do we see an exhortation regarding avoiding machlokes? Of course, the word "הקבצו" itself has a connotation of togetherness. However, as Rabbi Yaakov Kamenetsky explains, there is more: In the verses that follow, Yaakov delivers a blessing to each of his sons. The question is, why was it necessary for them all to gather together when each of them received his own blessing? Would it not have been acceptable for each of the sons to receive his blessing privately?

* The answer is that since each one was to receive a different blessing, it was necessary for all of them to be there in order to hear all of the blessings!

The blessing given to each son expressed his distinctive talents and characteristics and the unique way in which he was to serve Hashem.

Not only was it important for each son to hear about his own path; it was also crucial for him to hear about the paths the other sons were to take, in order to impress upon him that his way was not "the only way."

If there is another path or paths sanctioned and encouraged by Yaakov, they are legitimate, even though they differ from one's own path. In this way, Yaakov sought to allay potential feelings of exclusivity between the sons in terms of their various paths and thus avoid potential machlokes.¹¹

Indeed, the Sages tell us that Yaakov actually wanted to use that occasion to reveal to his sons the End of Days, i.e., the date of the final redemption.¹² This is expressed in his opening words in that chapter:

Foxes in the Holy of Holies

Of course, there can be times when a fellow Jew's actions and beliefs are not just different but are, in fact, unacceptable from a Torah standpoint. Yet, as we discussed, even as we reject those actions and beliefs, on what basis do we reject and condemn the person himself? In these instances, we take the unacceptable leap of making Hashem's business personal. Indeed, this type of *sinas chinam* is especially appealing, for we get to indulge in feelings of contempt for someone else and feel holy about it at the same time.

In the end, however, this personal animosity is just another expression of classic *sinas chinam*, and it draws from the same reprehensible causes. After all, if I feel disdainful of other Jews generally, even when they are doing the right thing, I am hardly likely to view them generously when they are doing the wrong thing.

A more meaningful way of acting on Hashem's behalf regarding sinners will surely take the form of emulating how He Himself relates to them. The Gemara states, in the name of Rabbi Meir, that even if the Jewish People are not fulfilling Hashem's will, He nonetheless still considers

24 What is the significance of foxes coming out of the location of the Holy of Holies?

* Rabbi Yaakov Ettlinger, in his commentary *Aruch Laner*, explains as follows: The cause of the destruction of the Second Beis Hamikdash, as we have mentioned, was *sinas chinam*. No one set out initially on a program of hatred for others, but after a while it was rampant. How could this happen? Because *sinas chinam* is a fox. It is cunning and it can lure a person in without him even realizing it. In fact, it can even emerge from the "Holy of Holies" within a person—his most cherished values and ideals—and have him use those ideals to embark on a course of hatred.

When does the recovery from *sinas chinam* begin? When we stop allowing ourselves to be outfoxed by the yetzer hara.¹⁶

איוו היא דרך טובה שידבק בה האדם וכו' רבי יהושע אומר חבר טוב.

פירש הרב ברטנורא: שמוכיחו כשרואה אותו עושה דבר שאינו הגון.

יש לציין לפלא שפירושו זה אינו כפי הנהוג המקובל בני אדם בימינו שחבר טוב היינו מי שמחפה ומגין על העוולות שרואה אצל חברו, אלא אדרבה, מי שמוכיח ומיסר את רעהו בשבט לשוננו למנועו מן הרע ולהעמידו בקרן אורה, הוא הנקרא חבר טוב.

להבין עד היכן הדברים מגיעים, הנה ידועה קושיית העולם על מאמר הגמרא (גיטין נה:): 'אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים', כי הנה בשלמא בר קמצא הלך ואכל וירצא בבית המלך וגרם לחורבן הנורא, אבל מה ענין קמצא לכך, וכי הוא אשם במה שנתחלק לאותו שליח כינו לבין אדם אחר. וכתב המהר"ל בחידושי אגדות שם, שחלקו של קמצא הוא במה שהחזיק במחלוקת והיה מחפה על חברו שהיה בעל מחלוקת עם בר קמצא, כי אילו ידע הלאה שחבירו קמצא היה מוכיחו על שעשה כדבר הרע הזה בייש אדם ברבים ולזרקו בפרהסיא מסעודתו משום שנאת חנם, הרי לא היה עושה

זו ומה שהענין לעשות כדבר הרע הזה, לפי שהיה בטוח בחבירו שיסכים עמו ויגיד לו שכדן עשה, ועל זה חרבה הארץ, והדברים מבהילים.

26 איך חזר ר' עקיבא

הנה שואל המהר"ל (נצח ישראל פ"ח): יש להתבונן מה עשה קמצא, מה פשעו ומה חטאו שנאמר עליו שע"י קמצא חרבה ירושלים:

ווי"ל כי ע"י זה שהיתה באותו הדור שנאת-חנם ומחלוקת, ומטבע הדבר שבמקום שיש שנאה ומחלוקת, שלוקח ובוחר לו אוהב לעידוד המחלוקת עם האחר ששונא לו, ולכן, כיוון שהיה קמצא אוהבו של בעל-הבית המארח, ועל סמך האהבה הזו הרחיב עוז והעניו מצחו לגרש את בר-קמצא מסעודתו ומביתו, ולולי האהבה קמצא שעומד בצדו לא היה בעל-הבית מעזי להעליב בפני המון עם האורחים והנכבדים ואנשי ח"י, ומכל-שכן בפני רבנו וחכמי ישראל, להעליב אדם בצורה כה מופגנת ובמידה כה גדולה של אכזריות, נמצא שכל כוחו העז שהביא אותו לידי שפיכות-דמים ברבים היה מצד שהרגיש שיש לו כיסוי מן הצד ותמיכה ועידוד מאחוריו של "האוהב" קמצא, ולכן נכלל גם הוא האוהב, קמצא, בגרימת החורבן.

ואוי לאותו אדם שהעולם טועים בו וסומכים עליו שהוא מטעה את חבריו, ואפילו אם לא באורח ישיר, אלא שהוא רק גורם להכשיל את חברו, שעונשו גדול וחמור, עד לכדי השפלה והמעטה ולחורבן נפשו, עד למחיקת זכרון-שמו.

27

Who was Kamtza? We are told that he was a friend of the host.

And who was Bar Kamtza? His name sounds very similar to Kamtza.

Were they connected in any way? Some say that the answer is yes. The word bar in Aramaic means "son." Bar Kamtza was the son of Kamtza.

And that changes everything.

* The Ben Yehoyada explains as follows: Imagine you are Kamtza. You are good friends with a person who despises your son. They are enemies with each other, yet both of them like you. Is there anything you can do to bridge the gap between them? Did it ever occur to you to try to mend their relationship, to promote better feelings between them, or to bring about some type of reconciliation?

Kamtza's approach, apparently, was, "No, it's not my problem. I get along with my son, and I get along with my friend. If they can't stand each other, that's OK." That is why his name is included in the story's title, because he is part of it! If Kamtza had made more of an effort everything might have been different.

With this idea in mind, we are beckoned to return to the story and ask ourselves, "Does this story relate to me? Of course, I would never act the way the host did, and I would certainly never do what Bar Kamtza did. But is it possible that, in some ways, I might be like Kamtza? If I were to find myself in a similar situation, would I want to promote better feelings, mend relationships, harmonize differences, and provide positivity, or would I just feel indifferent, sit back, and do nothing?"

In relating this tragic episode, the Gemara is telling us something that should give us much pause for thought: The presence of enough people like Kamtza in society can create a climate of antipathy that allows for the emergence of someone like Bar Kamtza.

The Passing of Aharon

At the end of *Chumash Bamidbar*, in the parshah of *Masei*, the Torah recounts the journeys of the Jewish People in the wilderness. One of their

encampments was a place called Hor Hahar, which is where Aharon died. The verse describes the passing of Aharon as follows:

וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי
באחד לחדש:

He died there, in the fortieth year from the children of Israel leaving Egypt, in the fifth month, on the first of the month.³

29

The destruction, or *churban*, occurred on the ninth of Av, but destruction does not happen in isolation and does not just come out of nowhere. *Churban* is not an event; it is a process, and it starts with the loss of someone like Aharon.

What does Aharon represent? Aharon was the embodiment of *shalom* (peace). Indeed, the well-known Mishnah in *Pirkei Avos* exhorts us to emulate him in this regard.⁵

When we describe Aharon as a person of peace, we don't say things like, "He never engaged in conflict with anyone," or, "It was nearly impossible to insult him." The peace Aharon represented was not merely passive in nature; he actively sought to promote peace. He was a *rodef shalom*, a pursuer of peace. If he was aware of a rift between two people, he would actively seek to mend it; if feelings had been hurt, he would seek to heal them.

The essence of Aharon's message is that our relationship with peace must likewise be proactive. If we cease to be *rodef shalom*, if we stop actively seeking to foster peace, we create a vacuum. And while nature might abhor a vacuum, human nature specifically abhors within a vacuum. *Churban* is something that begins when people stop pursuing peace, and it culminates in conflict, where people start pursuing one another.

It is for this reason that the Torah mentions the death of Aharon again in *Parshas Masei*, moreover informing us that it occurred on the first of Av. *Parshas Masei* itself is always read just before the first of Av. The Torah is reminding us as we begin this month that the *churban* that occurred a few days in started with the departure of Aharon and the absence of what he stood for.

30

The Opposite of Lashon Hara

As we approach Tishah B'Av, we often become more mindful of our speech, aware of the serious issue of *lashon hara* (harmful speech). This is indeed a significant concern. The cessation of *lashon hara* is important, but Aharon teaches us that simply avoiding harmful speech is not enough. We must actively work to create an environment of peace.

We need to strive to attain the opposite of *lashon hara*. The opposite of *lashon hara* is not silence; it is *lashon hatov*! The true antidote to negative speech is not merely refraining from speaking but actively engaging in uplifting and constructive speech.

When a person misuses his speech—a faculty that is inherently holy—by engaging in *lashon hara*, he is using something sacred for a base purpose. This act is considered *me'ilah*. In such cases, the individual must bring an *asham me'ilah*.

This, too, teaches us that our goal is not simply to refrain from speaking negatively, but to use our voices in a manner that fosters peace and promotes harmony. This is something that every single person can do. The conversation could be lengthy or it could be as simple as a single sentence—a word of recognition, a word of positivity, a word of appreciation, a word of encouragement, or a word of validation and inspiration. We have an endless supply of these affirmations if we are willing to share them. This is what creates a counter-climate to *sinas chinam*. *Sinas chinam* exists and germinates within a community of people who do not care. It is a downward trail that begins with antipathy and ends in enmity.

ש"ת ה'תשנ"ט
מטות מסעי השנ"ט

32

אמנם הנה לכאורה יש להבין הלא להתעסק בהבאת שלום לאו כל אחד מסוגל לזה, ואם כן האין אפשר לצוות על כל יחיד מישראל לרדוף ולהביא שלום. וביותר קשה, שהרי ידוע מה שהזוהירו הרבה הצדיקים ז"ע, כי צריך לברוח מכל מחלוקת יותר מהבורח מפני האש, לפי שבניקל אפשר להגר לתוך המחלוקת, ולכן לפני שאדם רודף להשכין שלום בין החולקים, עליו לבקש ימים ונהרות של רחמים וחסדים שלא יבוא לידי מחלוקת, ואם כן האין אפשר לצוות לכל אחד להיות רודף שלום.

ואיך מצדיקים ז"ע, כי אחד מהענינים שיש בוהו, הוא, כי מה שאמרו חז"ל "אוהב שלום ורודף שלום", אין הכוונה שצריך לילך ולחפש היכן נמצאת מחלוקת כדי להשכין שם שלום, אלא שצריך לאהוב את השלום ולרדוף אחריו אצל עצמו, ולעורר בלבבו רצון ותשוקה גדולה ליכות אל מדה טובה זו, לפי שבכח הרצון והצמאון, בוודאי יזכה לבסוף להשיג מעלת השלום.

33

ועד"ו גם כל יחיד ויחיד, אין צורך לו לילך ולחפש היכן להשכין שלום, אלא מהראוי לו להגיע אל דרג גבוהה כזו בתיקון המדות, עד שיהא כל כולו מלא וספוג עם שלום ואהבה, ואז ממילא ישפיע שלום ושלחה גם לכל סביבו, וכמו שהזוהירו הצדיקים ז"ע, כי אף אם מבחוץ נראה כאילו האדם מתוקן כבר במדותיו, עד שאם אדם מצער, אינו משיב לו דבר, ולראות תמיד מעלת חברו ולא חסרונו, ואינו מגיב בכלום, מ"מ לפעמים בחורי לבבו כואב לו הדבר קצת, ויש לו טענות ותערומות מדוע עשה לי חברי כן, מדוע אמר לי כן, ועיקר עבודת האדם הוא שיהא כל כולו מלא וספוג שלום ושלחה, עד שגם בפנימיות לבבו לא ירגיש כלל שום צער וכאב ממה שאמר או עשה לו חבריו.

וחז"ל הקדושים הודיעו לנו, כי כדי להגיע למעלה עליונה כזו בתיקון המדות, הוא דייקא בשעה שאדם "אוהב שלום ורודף שלום", והיינו שהוא מעורר תמיד בלבבו רצון עצום ואהבה נשגבה אל מדת השלום, והוא מחזר ומחפש תמיד האין יוכל להתעלות בתיקון המדות, לקבל כל אדם בסבר פנים יפות, ולדב

The three cardinal sins led to the destruction of the First Beis Hamikdash for two reasons. Firstly, the three cardinal sins left the Jewish People without the merit of the *Avos*, who were the antithesis of these three sins. Avraham was the antithesis of adultery, as he was so holy that he didn't even recognize his own wife's beauty. Yitzchak, the antithesis of idol-worship, sacrificed himself to Hashem. Yaakov represents life, as *Chazal* (*Ta'anis* 5b) say, *Yaakov Avinu never died*, which is the opposite of murder. When the Jews violated these three sins, they lost the merits of the *Avos*, and the Beis Hamikdash was destroyed.

36

The Second Beis Hamikdash

The Maharal explains that the Second Beis Hamikdash did not have Hashem's Presence (*Shechinah*) resting in it, because the Jewish People no longer had the merits of the *Avos* to deserve its building. It was built in the merit of the unity among the people of Klal Yisrael. This Beis Hamikdash would further bring the Jewish People together, with one

central location for all Jews to worship Hashem. Through the Beis Hamikdash, all Jews formed one united nation. But when this bond was broken and baseless hatred spread, they were no longer worthy of having the Beis Hamikdash. It could no longer unify them, and thus, it was destroyed.

37

The Second Beis Hamikdash was built to save Klal Yisrael from extinction. How long it would stand depended on how long Klal Yisrael would deserve it. As long as the people acted as one united nation, they would merit a Beis Hamikdash. But when baseless hatred caused a break in their unity, they lost their Beis Hamikdash, and returned to the exile that had begun many hundreds of years before. But this time, they were armed with the power of *Torah sheb'al peh* to help them survive.

However, surviving *galus* is not the ultimate goal. The real goal is to bring the redemption. This can only be done when we have corrected the sins that caused the Batei Mikdash's destruction. If these sins were powerful enough to destroy a Beis Hamikdash that was already standing, surely they will prevent its being rebuilt. Therefore, we must strengthen ourselves to correct these sins, especially the sin of baseless hatred, and through this we will merit the return of Hashem's Presence in this world, in the Beis Hamikdash.

41 We Are Prisoners R' David Goldwasser

Hagaon Rav Chaim Epstein zt"l compared this concept to someone who was born in prison and is provided with all his daily needs. He has food, recreation, and a roof over his head. He grows up in that environment and thinks that it is typical. He is perfectly content and has no worries. However, if he would leave prison and discover that freedom allows him to wear what he chooses, do whatever he pleases, go wherever he desires — he would never choose to return to prison.

We have been born into the prison of America, England, or Australia. However, in truth, the entire world, including any vacation resort, is, at best, prison. We believe that our environment is providing us with all that we need — whether it's sports, entertainment, the latest gadgets, or any of the physical comforts that we enjoy in this *galus*. We don't miss the Beis Hamikdash, because we've never had it.

עם כל אחד דיבורים נוחים בפנים מאיננו, ובשעה שאדם מצער אותנו, לא לומר לו דבר, ואז בשעה שהוא משתוקק וחפץ לזכות למדה טובה זו, בוודאי יזכה לבסוף להשיגה.

ועתה כימי בין המצרים, יורד מלמעלה אור חדש ונשגב של בחינת "אוהב שלום וירודף שלום", והזמן מסוגל לכל יחיד, שיוכל בשנה הבאה להכליל בין תלמידיו של אהרן, ולזכות אל מדרגה גבוהה ועצומה במתן השלום והאהבה.

38

שפתי חיים ר' אה"ם פרידמאן (פ"ס)

אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים

המהר"ל (נצח ישראל פ"ה) מכאר את הגמ' (גיטין נה:) אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים: "השם קמצא מורה על חלוק, כי זה לשון קמיצה כמו וקמץ משם, ובלשון חכמים (ב"ב קז.) גבי האחים שחלקו ובה ב"ה וטרף חלקו של אחר מהם נאמר שם מקמצים, כלומר שגובין מעט מכל אחד, ולפיכך הנפרד והנחלק מהכל נקרא קמצא ... לכך נקרא בעל המחלוקת בר קמצא שיש בן המחלוקת ביותר, והוא יותר גרום, ומי שלא היה בו המחלוקת רק שהיה מתחבר אל מי שהיה בעל המחלוקת נקרא קמצא ... כי אין ספק כי שמם של אלו

אנשים היה נקרא על ענין שלהם שהיו בפירוד ובחילוק, ולכך על ידם חרב הבית שהוא לאחדות ישראל, ולקשר אותם באחדות".

ומסיף עוד לכאר את חטאו של קמצא שגם הוא היה שותף לחורבן ירושלים: "אבל יש לך לדעת כי על שהיה באותו הדור שנאת חנם ומחלוקת, ודרך המקום שיש בו שנאת חנם שיקח לו אוהב לחלוק עם אחר ששונא לו. זה היה כאן שהיה רחמייה [האוהב] קמצא, וזאת האהבה הוא באמת חלוק ופירוד ומחלוקת כמו השנאה, כי ע"י זה נעשה מחלוקת, ולפיכך האוהב הזה נקרא קמצא, שאין התקשרות זו רק כדי לחלוק על אחרים".

אהבתם זה את זה היתה רק התאחדות לשם פירוד, במטרה לחלוק על אחרים. אהבה עצמית הנובעת ממקור האנוכיות — הוא פירוד. זו היתה צוואת נענו לבניו "אהבו זה את זה ואהבו את הגזל ואת הזמה" (פסחים קיג:), אהבה זו אין היא אהבת הזולת, וזוהי אהבת עצמו מתוך רצונו של כל אחד ואחד למלא את תאוותיו במידה גדושה, וכדי להפיק את שאיפתם בשלימות לגזול את האחרים, מוכרחים לאהוב זה את זה להתאגד לחבורה אחת.

ע"י שנאת חנם נעקרו יסודות ביהמ"ק 39

בית מקדש שני לא שרתה בו השכינה, יסודותיו הושלתו על אחדות כלל ישראל, אבל כאשר היה בהם שנאת חנם, נודע הפירוד ביניהם, ולא התאחדו זה עם זה, ממילא לא היה יותר צורך בקיומו של ביהמ"ק, המאחד את כנסת ישראל לגוי אחד בארץ.

חורבן ביהמ"ק לא היה כעונש על שנאת חנם, אלא ע"י חוסר אחדות כלל ישראל, בטלו יסודותיו, לא היה יותר זכות קיום לבית המקדש, שכאמור כל מעלתו היתה בזכות איתערותא דלתתא — אחדות כלל ישראל.

גלות — הוא מצבו הבלתי טבעי של כלל ישראל 40

אמנם למרות גלותו ופזיזותו בין העמים, זאת לדעת כי כל אפשרות קיומנו בגלות הוא מכח האיחוד הטמון בעם ישראל בכח.

וכך מכאר המהר"ל (נצח ישראל פ"א): "כי הגלות בעצמו הוא ראייה והכחה ברורה על הגאולה, וזה כי אין ספק כי הגלות הוא שינוי ויציאה מן הסדר, שהשי"ת סדר כל אומה במקומה הראוי לה, וסדר את ישראל במקום הראוי להם שהוא ארץ ישראל, והגלות מן מקומם הוא שינוי ויציאה לגמרי, וכל הדברים כאשר הם יוצאים ממקום הטבעי והם חוזר למקומם, אין להם עמידה במקום הבלתי טבעי להם, רק הם חוזרים למקומם הטבעי" — דוגמא

לדבר, האש תכונתו לעלות למעלה, וגם כשכופים כלי ע"ג האש, אין הוא משנה את תכונתו הטבעית לעלות למעלה. וכך ישראל על אף פיזורם בין העמים למקומם הבלתי טבעי, אם כל זאת עדיין טמון בהם תכונתם הטבעית — ואם היו נשארים בגלותם לעולם היה הדבר הזה שהוא העמידה חוץ למקומו שהוא בלתי טבעי נעשה טבעי, שאין עומד בתמידות רק הדברים הטבעיים — היינו אילו היה הופך הבלתי טבעי לטבעי — זה היה שינוי המהות — א"כ היה ישראל לעם אחר עם מהות אחרת, לכן הגלות שאין זה מקומו הטבעי של כלל ישראל הוא סותר למהות ישראל — ולפיכך פיזור ישראל בין האומות הוא יצר יוצא מן הטבע, שמאחר שהם אומה אחת ראוי שיהיו עומדים יחד להיות אחד — עמים אחרים איבדו בגלות את מקומם ומעמדם, אולם עם ישראל — גם אחרי כאלפים שנות גלות — עדיין קיים בגלות, וזה ראיה והוכחה על הגאולה כשיסורו גורמי הגלות, כי בהיוסר הבלתי טבעי — חוזר ממילא הטבעי אל מקומו.

43 **קיום כלל ישראל בגלות מכה האיחוד**

מה נותן את כח קיום כלל ישראל בגלות?
 אומר המהר"ל: "ורמזו חכמים בב"ד (פר' לך לך מב) ידוע חדע כי גר יהיה ורצך "ידוע" — שאני מפזרן, "תדע" — שאני מקבצן ... כי בשתי מלות אלו "ידוע תדע" נרמזו הגלות בלשון ידוע והגאולה בלשון תדע שהוא לשון עתיד, ור"ל מן הגלות תדע הגאולה לעתיד, כמו שפירוש ידוע שאני מפזרן תדע שאני מכנסן, כי הפיזור אינו לפי סדר המציאות שיהיה דבר אחד כמו ישראל שהם עם אחד מפוזר ... כי נשאר בישראל כח אחדות וקבוץ, ולומר לך כי הגלות בעצמו הוא סיבה לגאולה ... כי עדיין יש כח אחדות בישראל בגלות ולא נחלקו לגמרי, וכשביל כח האחדות זה שנשאר אצלם יתאחדו עוד".
 עם ישראל קיים בגלות למרות פיזורם בין העמים, כיון שכח האיחוד נמצא בו בכח, וא"כ כשיסתלק מעכב האיחוד והיינו החטאים שגרמו לגלות, ממילא יחזור למצבו הטבעי — הקיבוץ והאיחוד. אנחנו התרגלנו למצבנו שכעת בגלות הוא המצב הטבעי והגאולה היא ההתחדשות. אמנם באמת אינו כך, הגאולה היא מצבו הטבעי של כלל ישראל, וכל יום שאנו נמצאים בגלות מתחדש מצבנו הבלתי טבעי, וא"כ כשנתקן את הסיבות שגרמו לחורבן — שנת חנם, ממילא יזכה לחזור למצבו הטבעי — התאחדות כלל ישראל.

10 ועי' תוס' פסחים ק"ג: ר"ה שראה, דהק' דמה שייך כפיית יצר כיון דמצוה לו לשנאתו, ותיצרו כיון שהוא שונא אותו גם חברו שונאו כמים הפנים אל הפנים ובאין ע"י כך לשנאה גמורה יותר מלשם מצוה, ושנאה זו צריך לכוף!
 11 על המשנה הזו של אבות נאמר באבות דר"נ (סו"פ יג) "זהו מקבל כל אדם בסבר פנים יפות, כיצד? מלמד שאם נתן אדם לחברו כל מתנות טובות שבעולם, ופניו כבושים בארץ, מעלה עליו הכתוב כאילו לא נתן כלום. אבל המקבל חברו בסבר פנים יפות, אפילו לא נתן לו כלום, מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם".
 וכל כך למה? כי עם סבר פנים יפות נותן אדם לחברו את לבו, ולזה זקוק חברו — לחשומת לב, המתנה היא רק ביטוי לשימת לב. שחשבתו על חברו למה הוא זקוק, ומה יכול לשמחו. אבל בלי סבר פנים יפות מרוקנים את המתנה מתוכנה ויעודה — כאילו לא נתן כלום. מאידך גיסא — סבר פנים יפות היא המתנה הגדולה ביותר שאפשר להעניק לזולת — כאילו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם — כי נותנים לו את לבו, ורבינו ז"ל האריך בזה בדברים בקונו וידעת כי שלום אהלך פ"ד.

נאמר בארצות חיים לראש (אות נו) "אל יהיו פניך זועמות נגד עוברים ושבים, וקבל אותם בפנים מאירות", לא רק את אלה הבאים לביתי צריך לקבל בסבר פנים יפות, אלא גם בלכתי ברחוב אני צריך לשים לב שפני יהיו מאירים, כלפי מי הדברים אמורים "נגד עוברים ושבים" — אנשים שאיני מכירם חייב אני להאיר להם פנים!

כדי ליישם דברים אלו. אין צורך להפליג למרחקים, ראשית לממש זאת ובתוך גבולינו בבתינו ובבית המדרש, להאיר פנים לזולת, לשבור את מחיצות השנאה והפירוד.

צריך לדעת את האחריות של כל יחיד ויחיד בעבודת ה' בתוך מסגרת הכלל — הפך שנאת חנם, כי האוהב את המלך אוהב גם את עבדיו! וכן הזהיר האר"י ל לקבל לפני התפלה מצוה "ואהבת לרעך כמוך", וכך גם אומרים ב"לשם יחוד" לפני כל מצוה — עשייתה "בשם כל ישראל", כי עבודת ה' של היחיד יש לה חשיבות ומעלה רק כשהיא במסגרת הכלל.

וע"י שבירת יצר שנאת חנם ורגש האחריות למען הכלל נזכה לבנות מחדש את יסודות אחדות כלל ישראל, וע"י כך נזכה ממילא לגאולה שלימה, לחזור למצב הטבעי של כלל ישראל, ולחדש את יסודות ביהמ"ק המושבתים על אחרות כלל ישראל.

קבב אהל המקדש והגלות משיח

ושמעתי מהגרמ"מ שולזינגר זצ"ל, שקמצא גם הוא לא נהג באופן הנכון בזה שלא הגיע לסעודה. אמנם היתה בזה לשליח טעות, וכשנשלח להביא את קמצא האוהב טעה והזמין את השונא, את בר קמצא, וממילא את קמצא האוהב. הוא כבר לא הזמין; אבל אם הוא, קמצא, באמת ידעו ואוהבו, אזי אם הוא יודע שיש שמחה אצל חברו צריך הוא לבוא גם כשלא קיבל הזמנה, יתכן שמשכיבות שונות ההזמנות לא הגיעו לתעודתן, או שלא נשלחו מאיזו סיבה שחזיה, אבל הוא צריך לבוא. ויתכן שאף כאשר כבר חשב לבוא גם בלי הזמנה, אבל כששמע שהזמינו את בר קמצא, כעס יותר ולא הגיע לסעודת חברו, כדרך בני אדם עם מדותיהם הרעות!

לכן גם עם "קמצא" יש את החשבון בזה מה שנגרם על ידו. מידות רעות!

קנה שיח יוסף

חלילה! אולם משמים הייתי צריך לשמוע את הדבר, עלי לקחת את הדברים לתשומת לבי ולהתבונן כדאורי. לכן, רוצה אני לשאול: מה אמור יהודי, שיכול להיות שעומד הוא בימים האחרונים של חייו, לעשות? האם צריך אני להשקיע את זמני בחשבון נפש? האם להיות יותר עם בני ביתי וילדי? האם להשקיע באמירת שעורים, בעריכת הכתבים להוצאתם לאור? היכן לשים, מעכשיו והלאה, את הדגש?

מין ראש הישיבה היה נחרץ: "יש להשקיע את מרב הכוחות בעבודת המדות!" ולמי הוא אמר זאת? למשגיח - לגאון הצדיק רבי חיים פרידלנדר, שעסק כל חייו בעבודת שבירת המדות. הוא, המשגיח, צריך להשקיע את השבועות האחרונים לחייו בשיפור מדותיו.

ואנחנו מה נאמר? והחי יתן אל לבו...

הארת פנים לזולת

נדמה לנו שעשיית חסד מצטמצם בעסקנות לעשות פעולות חסד, אמנם באמת עשיית חסד עם חברו מתבטא בהרבה אופנים מעבר לעסקנות. וכמה רוגמאות לכך: הארת פנים לחבירו הוא חסד גדול ביותר, כמו שאמר (כתובות ק"א:): "ולבן שינים מחלב אמר ר"י טוב המלביץ שינים לחברו יותר ממשקהו חלב" לאמור — החיוך המעודד כוחו גדול יותר מסעד חומרי.

"שמאי אומר ... הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות" (אבות פ"א, טו), אמר מו"ר הגרא"א דסלר זצ"ל היינו מצפים שמאמר זה יאמר מפי הלל שאמר "הוי אוהב שלום ורודף שלום", ולא מפי שמאי, שמידתו היא מידת הדין, אלא לומדים מכאן, שאפילו מידת הדין מחייבת את סבר פנים יפות, זה מה שאני חייב לתת לכל אחד, כי זה מגיע לו. על ידי סבר פנים חמורות ועצובות אני עלול לצער בני אדם. 11